

**College van Gedeputeerde Staten
statenbrief**

Aan Provinciale Staten
Statencommissie Ruimte, Groen en Water/Wonen

DATUM	7-12-2021	NUMMER PS	2022RGW20
DOMEIN	LLO	COMMISSIE	Commissie RGW
STELLER	Inge Rosenthal	TELEFOONNUMMER	0625778972
NUMMER	823BA3EA	PORTEFEUILLEHOUDER	Bruins Slot

Onderwerp Statenbrief:

Praktijkonderzoek warmte-/koudeopslag tweede watervoerende pakket Beursgebied, gemeente Utrecht

Voorgestelde behandeling:

Ter informatie

Geachte dames en heren,

Essentie / samenvatting

In het kader van de samenwerkingsagenda Utrechtse Bodemenergie Agenda 2019-2021 bereiden gemeente Utrecht en provincie Utrecht een praktijkonderzoek naar open bodemenergie (ofwel warmte-/koudopslag (WKO)) in het tweede watervoerende pakket in het Beursgebied in de gemeente Utrecht voor. Hiermee wordt gekeken of door een veilige en verantwoorde aanleg en exploitatie van een open bodemenergiesysteem ruimte kan worden gegeven aan de energietransitie, zonder dat dit consequenties heeft voor de kwaliteit van het diepere grondwater. Dit grondwater wordt gebruikt als bron voor drinkwater. Om het onderzoek goed voor te bereiden hebben beide organisaties afspraken gemaakt en vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst.

Inleiding

Met onze Statenbrief van 12 maart 2019 (kenmerk: 81E81347) hebben wij u geïnformeerd over de Utrechtse Bodemenergie Agenda, een samenwerkingsagenda met de gemeente Utrecht waarmee we gezamenlijk een impuls geven aan de toepassing van bodemenergie, rekening houdend met het belang van de omgeving en specifiek de bescherming van het grondwater. Onderdeel van de agenda is een project betreffende besluitvorming over het wel of niet gebruiken van het zandpakket dieper dan circa 50 meter voor open bodemenergie. Hiervoor wordt onderzoek gedaan om met de resultaten te onderbouwen of dit op een veilige en verantwoorde manier kan. Als dat zo is, kan dit op termijn mogelijk leiden tot een beleidswijziging en stellen wij u dan daarvan op de hoogte. Met deze brief informeren wij u over de voorbereidingen van dit project.

Toelichting

In het centrale deel van de stad Utrecht vindt veel (hoogstedelijke) ontwikkeling plaats. In het kader van de energietransitie is het de ambitie van de gemeente Utrecht om de koude- en warmtevoorziening van de gebouwen in dit gebied op duurzame wijze in te richten. Via ondiepe bodemenergie wordt aan deze ambitie invulling gegeven. Gezien de grootte van de koude- en warmtevraag wordt voornamelijk ingezet op open bodemenergiesystemen.

De beschikbare ruimte voor nieuwe bodemenergiesystemen in specifiek het Beursgebied is echter om diverse redenen ontoereikend om te voorzien in de toekomstige warmte- en koudevraag in dit gebied:

- De geplande nieuwbouw in het Beursgebied heeft een hoge dichtheid en daarmee een grote vraag naar warmte en koude.
- De ondergrond is al druk en dat neemt verder toe, door parkeergarages, leidingen, reeds aanwezige bodemenergiesystemen etc. Nieuwe bodemenergiesystemen zijn daardoor lastig inpasbaar.

- Alleen het eerste watervoerende pakket¹ (zandpakket tot circa 50 meter diepte) is beschikbaar voor bodemenergiesystemen op grond van gemeentelijk en provinciaal beleid en regels (gemeentelijk gebiedsgericht grondwaterbeheer respectievelijk provinciaal Bodem-, Water- en Milieuplan). Dieper is niet toegestaan in verband met het risico op verspreiding van aanwezige grondwaterverontreinigingen naar een diepere zandlaag (tweede watervoerende pakket¹).

Onderzoek open bodemenergie tweede watervoerende pakket: veilig en verantwoord

Onder de samenwerkingsagenda Utrechtse Bodemenergie Agenda 2019-2021 werken provincie Utrecht en gemeente Utrecht gezamenlijk aan onderzoek dat antwoord moet geven op de vraag of open bodemenergie in het Beursgebied veilig en verantwoord mogelijk is in het zogenaamde tweede watervoerende pakket. Als dit mogelijk blijkt, kunnen we extra ruimte in de bodem bieden voor open bodemenergie ten behoeve van de energietransitie. In het belang van duurzaam gebruik van de ondergrond en de drinkwatervoorziening moet worden aangetoond dat dit veilig en verantwoord kan. Dat betekent dat door de aanleg en/of de exploitatie van het open bodemenergiesysteem geen grondwaterverontreinigingen zich naar de diepte verspreiden. Dat diepere grondwater willen we beschermen, omdat dit als bron wordt gebruikt voor de drinkwatervoorziening.

In het kader van het onderzoek zijn eerst diverse bureaustudies uitgevoerd. Hieruit is gebleken dat toepassing van open bodemenergie in het tweede watervoerende pakket onder (strikte) voorwaarden in theorie mogelijk moet zijn. De vervolgstap is meten in de praktijk door middel van een praktijkonderzoek. Met meten in de praktijk kunnen de aannames uit de bureaustudies worden getoetst en kan er uiteindelijk een verantwoord besluit worden genomen.

Het praktijkonderzoek biedt aan de ene kant kansen voor de energietransitie, maar aan de andere kant brengt het praktijkonderzoek ook risico's met zich mee voor de grondwaterkwaliteit. Daarom hechten gemeente Utrecht en provincie Utrecht er belang aan om het praktijkonderzoek zorgvuldig uit te voeren. We doen het praktijkonderzoek daarom stap voor stap: eerst een gedegen voorbereiding en dan pas de daadwerkelijke uitvoering, met steeds de mogelijkheid om het onderzoek bij elke stap of tussentijds stop te zetten indien de risico's op verspreiding van verontreiniging te groot blijken. In de voorbereiding wordt duidelijk onder welke voorwaarden en met welke maatregelen een veilige en verantwoorde uitvoering kan plaatsvinden.

Samenwerkingsovereenkomst

Een resultaat van de voorbereiding is de samenwerkingsovereenkomst "Praktijkonderzoek WKO in tweede watervoerende pakket in Beursgebied". Deze heeft tot doel om goede afspraken te maken rondom het praktijkonderzoek en ieders verantwoordelijkheden binnen het praktijkonderzoek goed vast te leggen. Wij hebben deze vastgesteld en besloten om deze aan te gaan. Met het aangaan van de samenwerkingsovereenkomst wordt invulling gegeven aan een gedegen voorbereiding en de "stap voor stap"-benadering van het praktijkonderzoek. De eerste stap is de afronding van de voorbereidingsfase eind februari 2022 met een bestuurlijk overleg waarin het besluit wordt genomen om wel of niet het praktijkonderzoek daadwerkelijk tot uitvoer te brengen. Vanwege de zorgvuldigheid wordt ter voorbereiding aan dit bestuurlijk besluit voor de technische inhoud een second opinion gedaan en wordt een onafhankelijke adviesraad ingezet.

Praktijkonderzoek in verbinding met een Concessie warmtelevering

Voor de levering van warmte in het Beursgebied wordt door de gemeente Utrecht een concessieovereenkomst gesloten met een marktpartij voor 30 jaar. Hiervoor is door de gemeente een aanbestedingsprocedure gestart. De warmtelevering zal zeer waarschijnlijk via een collectief open bodemenergiesysteem in het eerste watervoerende pakket gaan plaatsvinden (conform gemeentelijk Bodemenergieplan). De concessiehouder heeft dus een belang bij het praktijkonderzoek en zal degene zijn die het voor het praktijkonderzoek benodigde bodemenergiesysteem zal aanleggen en exploiteren. De voorwaarden waaronder het praktijkonderzoek veilig en verantwoord moet worden uitgevoerd, worden door de gemeente opgenomen als eisen in de aanbestedingsstukken.

Financiële consequenties

De kosten die worden gemaakt voor de voorbereidingsfase van het praktijkonderzoek worden door beide organisaties gedragen. Het provinciale aandeel wordt gefinancierd vanuit het structurele budget dat beschikbaar is onder meerjarendoel 3.3.2 "Energie uit de ondergrond wordt verantwoord en veilig benut", dat onderdeel is van beleidsdoel 3.3. "Het bodem- en grondwatersysteem is schoon en robuust".

¹ Het eerste watervoerende pakket is een zandige laag in de ondergrond, die in het Beursgebied tot een diepte van circa 50 m onder maaiveld reikt. Daaronder bevindt zich een kleilaag. Onder die kleilaag bevindt zich het tweede watervoerende pakket. De kleilaag tussen het eerste en tweede watervoerende pakket zorgt dat er weinig uitwisseling van grondwater is tussen beide pakketten.

Vervolprocedure / voortgang

Het bestuurlijke besluit aan het eind van de voorbereidingsfase van het praktijkonderzoek wordt eerste kwartaal 2022 genomen. Bij een positief besluit wordt overgegaan tot daadwerkelijke uitvoering en worden voor de volgende fases nadere afspraken met de gemeente Utrecht gemaakt die wij zullen vastleggen in een aanvullende samenwerkingsovereenkomst. Bij een negatief besluit wordt niet overgegaan tot uitvoering en stopt het praktijkonderzoek. Wij zullen u hierover op dat moment nader informeren.

Bijlagen

Geen bijlagen.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen